

Thomas Piketty
Kapitaal en Ideologie

Aart de Zeeuw
em. hoogleraar milieueconomie

Economie, milieu en ongelijkheid

- Zonder sturing vernietigt het economische systeem de natuurlijke omgeving
 - ◆ economisch beleid kan dit corrigeren
 - ◆ overheid als hoeder van de publieke ruimte is aan zet
- Zonder sturing creëert het economische systeem ongelijkheid en stelt het sociale systeem op de proef
 - ◆ verschillende belangen
 - ◆ ideologische strijd

Jan Tinbergen

- Economie prijs ter ere van Alfred Nobel (1969)
 - ◆ econometrie, macro-economische modellen
- Boek: “Een Leefbare Aarde” (1970)
 - ◆ echte problemen zijn armoede, oorlog, en milieu
 - ◆ armoede is een schande, en mogelijke oorzaak van oorlog
 - ◆ focus op rechtvaardigheid en op beleid
 - ◆ introduceerde norm voor ontwikkelingshulp
 - ◆ stelde inkomensverhouding voor van maximaal 5 : 1
 - ◆ pleitbezorger voor sociaaldemocratie als derde weg

Kapitaal en Ideologie

- Thomas Piketty, en grote jonge onderzoeksgroep
- 1114 bladzijden, ongelijkheid centraal
- Veel inhoud, maar ook veel herhalingen
- Veel data, over een lange periode en veel landen
- Interpretatie van data, weinig theorie en toetsing
- Duidelijke stellingname, net zoals Jan Tinbergen
- Wel/niet eens met conclusies?: discussie belangrijk!

Groei

- Groei is goed?
- Doel: opheffen armoede, verbeteren welzijn
- Ja, mits *inclusive wealth*
 - ◆ na WOII: bruto nationaal product goede indicator
 - ◆ nu: inclusief effecten op natuurlijke omgeving
- Piketty stelt de vraag of groei in de enge zin gepaard kan gaan met kleine sociale ongelijkheid, maar wijst in zijn recente werk ook op het milieu aspect

Indeling

- (Deel 1: standenmaatschappijen)
- (Deel 2: slavenstaten en koloniën)
- Deel 3: transformaties in de 20ste eeuw
 - ◆ sociaaldemocratie, communisme, hyperkapitalisme
- Deel 4: herziening van het politieke conflict
 - ◆ globalisering, twee nieuwe elites, nationalisme
- Eigendom centraal
 - ◆ van propriëtisme naar neo-propriëtisme

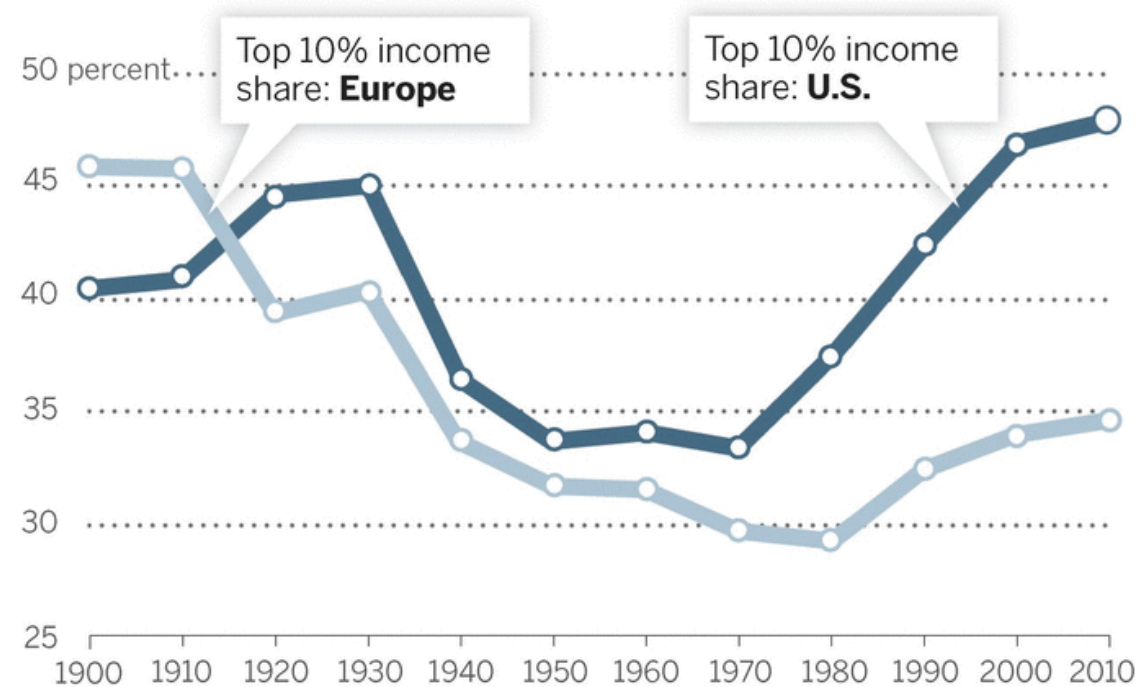
Transformatie 20ste eeuw

- Einde standenmaatschappij en kolonialisme
- Kapitalisme versus communisme
- Sociaaldemocratische invulling kapitalisme
 - ◆ grotere publieke sector, nationalisering
 - ◆ openbaar onderwijs, gezondheidszorg
 - ◆ progressieve belastingen, huurregels
- Trente Glorieuses, 1950 - 1980
 - ◆ sterke groei, historisch kleine sociale ongelijkheid

Aandeel 10% hoogste inkomens

Income inequality in Europe and the United States, 1900–2010

Share of top income decile in total pretax income

Toelichting

- VS versus gemiddelde VK - Fr - Du - Zw
- Eigendom – inkomen – vermogen – eigendom
- “Neo-proprietisme”
- Oorlog: vernietiging, en sterke overheid
 - ◆ grote publieke sector, maar ook grote staatsschulden
 - ◆ inflatie?, liever sterk progressieve belastingen
 - ◆ 1932 - 1980, VS: toptarief inkomen 81%, erfenis 75%, en
VK: toptarief inkomen 89%, erfenis 72%

Ideologische strijd

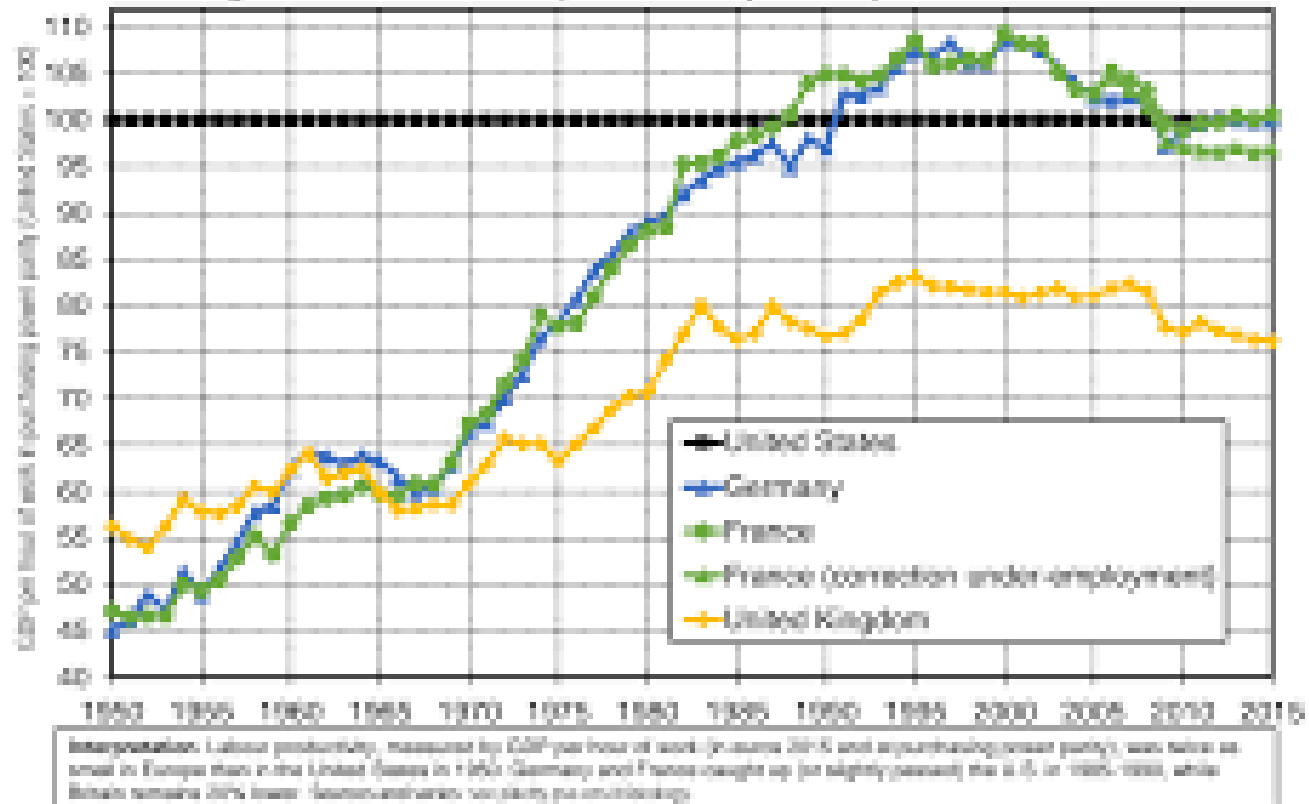
- Hayek: “The Road to Serfdom” (1944)
 - ◆ sociaaldemocratie leidt uiteindelijk tot verlies vrijheid
 - ◆ conferentie Mont Pèlerin, meer van Genève, 1947
 - ◆ inspirator voor Friedman, en later Reagan en Thatcher
- Fiscale verzorgingsstaat
 - ◆ progressieve belastingen, publieke sector en uitkeringen
 - ◆ openbaar onderwijs, gezondheidszorg
 - ◆ goed voor gelijkheid
 - ◆ goed voor groei (onderwijs, infrastructuur, koopkracht)

Onderwijs

- Onderwijs goed voor arbeidsproductiviteit en groei
- Arbeidsproductiviteit Fr en Du in 1950 helft van VS, maar eind 1980 groter dan VS
- VS: privéscholen, link vermogen - topuniversiteiten
 - ◆ privé gelden in onderwijs VS: 65%, Fr: 30%, Du: 10%
 - ◆ ongelijkheid onderwijs versterkt ongelijkheid inkomen
 - ◆ toptarief inkomen van gemiddeld 72% naar 35%
- Groei VS 1950 - 1990 2,2%, 1990 - 2020 naar 1,1%

Arbeidsproductiviteit VS - EU

Figure S11.4. Labour productivity: Europe vs United States

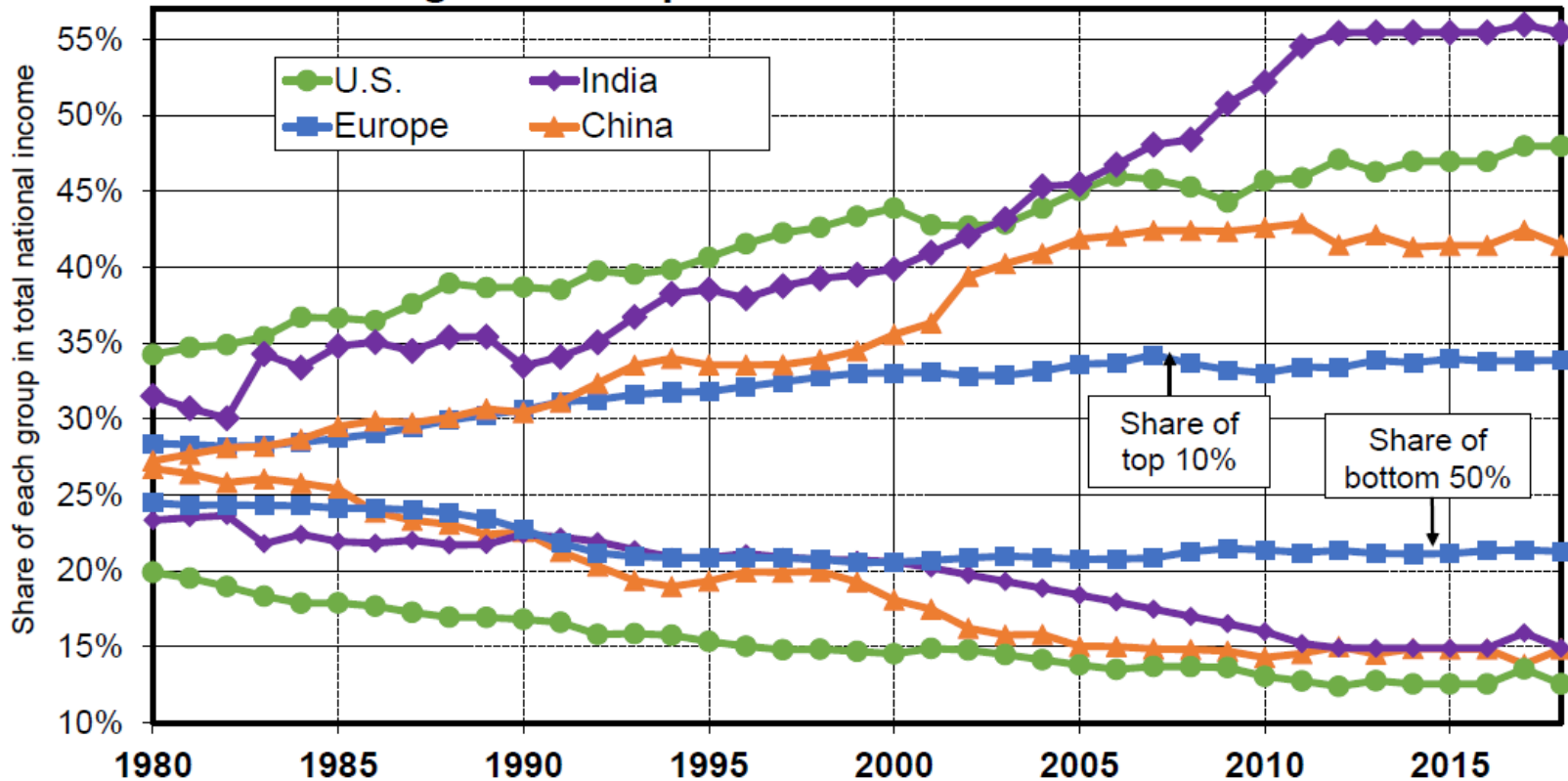

De ommekeer

- Verschil inkomens groeit in 1980 - 2020
 - ◆ VS: 10% rijksten 48% (34%), 50% armsten 10% (20%)
- Globalisering en vrijhandel, maar geen sturing
 - ◆ fiscale concurrentie i.p.v. fiscale consensus
 - ◆ sociaal contract in landen onder druk
- Ineenstorting Sovjetunie (nu heel ongelijk!)
- Nuts- en vervoersbedrijven uit de publieke sector
- Teloorgang sociaaldemocratische partijen

Verschil in inkomen

Divergence of top and bottom incomes 1980-2018

Interpretation. The share of the top decile (the 10% highest incomes) rose in all world regions: it was between 27% and 34% in 1980; it is between 34% and 56% in 2018. The share going to the bottom 50% dropped: it was between 20% and 27%; it is now between 12% and 21%. The divergence between bottom and top incomes is general, but its magnitude varies across countries: it is larger in India and in the U.S. than in China and in Europe. **Sources and series:** see piketty.pse.ens.fr/ideology (figure 11.1).

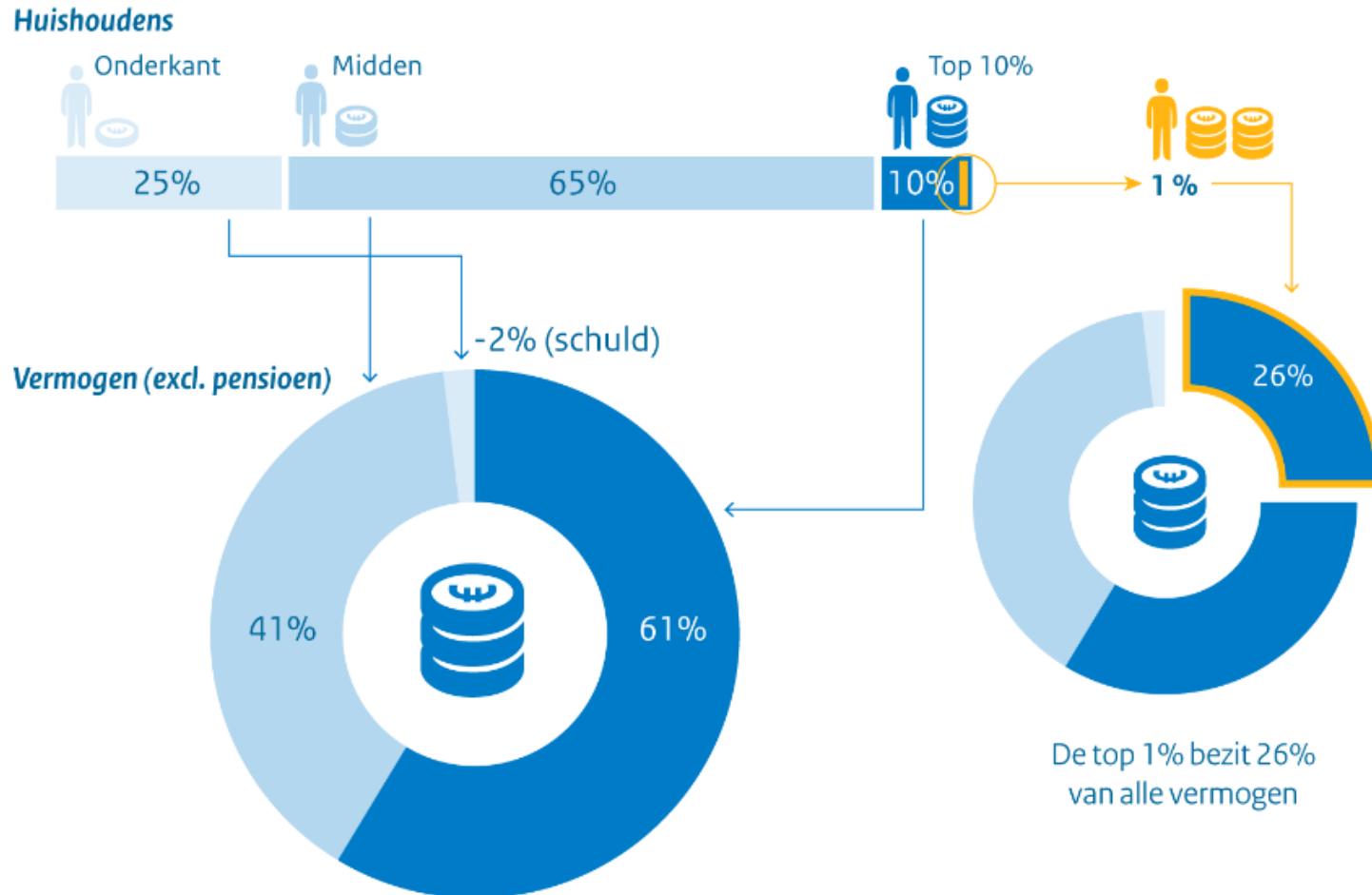
Ongelijkheid?

- Enige ongelijkheid nodig en geen probleem
 - ◆ prikkels, Tinbergen's 5 : 1
- Communisme grote mislukking
- Gelijkheid is een breed gedragen principe
 - ◆ universele verklaring van de rechten van de mens
 - ◆ liberté, égalité et fraternité (Franse revolutie)
 - ◆ declaration of independence (Amerikaanse revolutie)
 - ◆ Duitse grondwet (1949): eigendomsrecht alleen legitiem als het bijdraagt aan algemeen welzijn

Verdeling vermogen verschuift

- Globalisering, fiscale concurrentie: hoge inkomens en vermogens minder belast maar ook onzichtbaar
- Verlagen belasting en tegelijk privatiseren, en daarna lenen met druk op belastingbetalers
- Overheid weinig kapitaal, weinig slagkracht
- Marlene Engelhorn, erfgename rijke familie
 - ◆ niet voor gewerkt; erfenis is transactie, dus belasten
 - ◆ filantroop worden?: niet democratisch

Vermogensverdeling Nederland

IBO-rapport Nederland

- Licht uit, spot aan: de vermogensverdeling (juli 2022)
 - ◆ “Een optimaal getal voor vermogen of vermogensverdeling valt economisch niet te geven en moreel te betwisten. Een te hoge concentratie van vermogen en een te scheve verdeling van vermogen zijn evenwel economisch schadelijk.”
 - ◆ “Huidig fiscaal beleid vergroot de verschillen tussen huishoudens in de bestaande vermogensverdeling. Zo ervaart de top 1% een lagere gemiddelde belastingdruk dan andere huishoudens.”

Hyperkapitalisme

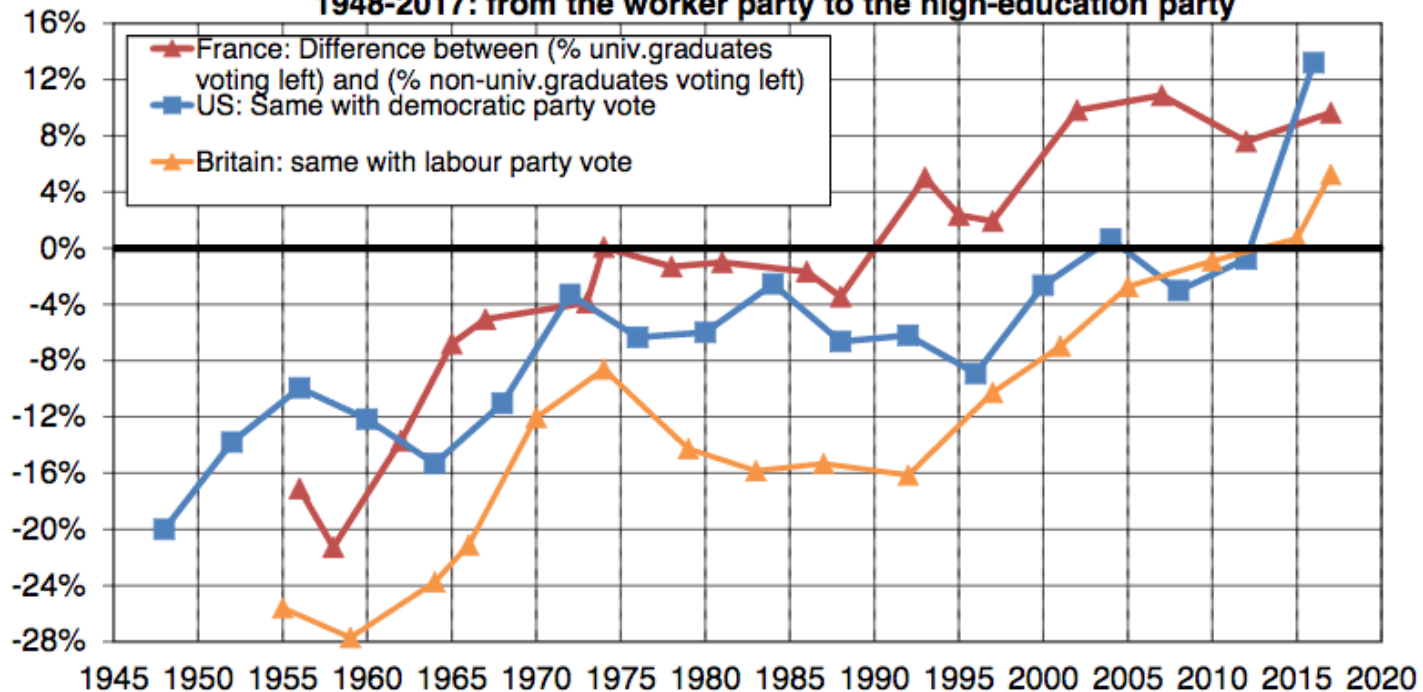
- Eigen verdienste en eigen schuld (meritocratie)
- Vroeger beschermde beperkt stemrecht vermogens, nu beschermt beperkte informatie vermogens
- Financiële (en corona) crisis: monetaire oplossing
 - ◆ geldschepping, kwantitatieve verruiming: inflatie
 - ◆ vergelijk met sterk progressieve belastingen na WO II
- Hayek: “Law, Legislation and Liberty” (1982)
 - ◆ eigendom heilig en leidend, geen medezeggenschap

Sociaaldemocratie

- Omslag: kiezers van lager naar hoger opgeleiden
 - ◆ vergelijk aanhang bij 90% lager en 10% hoger opgeleiden
 - ◆ consequentie van verbeteren toegang tot hoger onderwijs
 - ◆ lager opgeleiden switchen naar anti-immigratie partijen
- Geen antwoord op globalisering en belastingdruk
- Twee elites: “brahmaans” links en zakelijk rechts
 - ◆ meritocratisch
 - ◆ weinig tegenstellingen: geen debat herverdeling

Omslag electoraal links

Figure 4.3d. Voting for left-wing & democratic parties in France, Britain, US 1948-2017: from the worker party to the high-education party

Source: author's computations using French, US and British post-electoral surveys 1948-2017 (see piketty.pse.ens.fr/conflict)
Reading: in 1956, left-wing parties (SFIO-PS, PC, Rad., green, extr.-left) obtain a score that is 17 points lower among university graduates than among non-university graduates in France; in 2012, their score is 9 points higher among university graduates. The evolution is similar for the democratic vote in the US and the labour vote in Britain.

Sociaal nationalisme

- 1950 – 1980: ongelijkheid historisch laag
 - ◆ naoorlogse solidariteit, maar ook nieuwe kijk op bezit
- 1980 – 2020: ongelijkheid weer groot
 - ◆ sociaaldemocratie niet aangepast aan globalisering
 - ◆ ondergang sovjetcommunisme en herstel bezitsideologie
- Opkomst nationalisme
 - ◆ armen naar nationalistische anti-immigratie ideologie
 - ◆ rijken voorstander van de competitie in de inkomens- en vermogensbelasting

Sociaal federalisme

- EU: belasting op winst en hoog inkomen/vermogen
 - ◆ 50% terug naar landen; 50% voor overstijgende zaken
- “Europese Kamers” of een EPU < EU creëren vanuit nationale en EU parlementen
- Schulden gemeenschappelijk
 - ◆ rente gelijk, afbetalingen verschillend
- Communisme werkt niet, maar er zijn vele manieren om de kapitalistische economie te sturen

Kern van het betoog

- Kan de samenleving de grote en groeiende ongelijkheid rechtvaardigen?
- Nodig voor groei? Trickle down economics?
 - ◆ onjuist; ideologie
- Wat is rechtvaardig bezit?
 - ◆ medezeggenschap bedrijven (Du, Zw, 1950 - 1980)?
 - ◆ progressieve vermogensbelasting, erfbelasting?
- Fiscale consensus i.p.v. fiscale concurrentie

Dank voor de aandacht

“Jan Tinbergen had 50 jaar geleden al zorgen over armoede en ongelijkheid, oorlog, en aantasting van het milieu. Armoede en ongelijkheid nemen toe, het is weer oorlog, en het milieu is in slechte staat.”

“We should feel a sense of joy that those of us alive today have a rare privilege that few generations have known: the chance to undertake an historic mission worthy of our best efforts”, *Al Gore (Our Choice, 2007)*